

158.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 22 grudnia 1949 r.

w sprawie wyników wykonania uchwały Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. o wprowadzeniu planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej i zadaniach oszczędnościowych na 1949 r.**I.**

W dniu 19 lutego 1949 r. Rada Ministrów stwierdziła konieczność wprowadzenia planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej, określiła zadania oszczędnościowe na 1949 r. na sumę co najmniej 115 miliardów zł oraz uchwaliła tryb ustalania tych zadań i ich realizacji.

Już przebieg przeprowadzonej w marcu 1949 r. Krajowej Narady Oszczędnościowej — świadczący o twórczym entuzjazmie, jaki w klasie robotniczej i wśród inteligencji wywołało hasło oszczędności jako żelaznego prawa gospodarki narodowej — pozwalał przypuszczać, że zadania powyższe zostaną nie tylko wykonane, lecz i znacznie przekroczone.

Złożone Radzie Ministrów przez Ministra Skarbu sprawozdanie o finansowych wynikach wykonania zadań oszczędnościowych w I-szym półroczu 1949 r. oraz dotychczas ustalone cyfry ich wykonania w III-im kwartale tego roku potwierdziły te przypuszczenia w całej pełni.

W obecnej chwili,

— gdy podstawowe zadania Trzyletniego Planu Odbudowy Gospodarczej zgodnie z wezwaniem rzuconym przez Pierwszy Kongres Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej wykonane zostały na dwa miesiące przed terminem;

— gdy produkcja naszej gospodarki narodowej odbywa się już z przekroczeniem zadań, postawionych przez ten Plan;

— gdy zwycięskie wykonanie Planu przyniosło nowe dowody, iż podstawową metodą budownictwa socjalistycznego jest socjalistyczne współzawodnictwo pracy;

— gdy zagadnienie systematycznej kontroli wykonania postawionych zadań wymaga wszechstronnej stałej i ścisłej uwagi jako warunek skuteczności uchwał i dyrektyw; ocenić należy dotychczasowe osiągnięcia w dziedzinie wykonania zadań, ustalonych na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r., ujawnić istniejące braki i niedociągnięcia oraz wskazać konkretnie — na podstawie dotychczasowych doświadczeń — środki, które pozwolą na wzmoczenie tych osiągnięć, usunięcie braków i przekroczenie wykonania zadań oszczędnościowych.

II.

Osiągnięcia w dziedzinie wykonania zadań oszczędnościowych 1949 roku zarówno w gospodarce społecznej, jak i w administracji publicznej są bardzo znaczne.

Na podstawie sprawozdania Ministra Skarbu o wynikach planowego systemu oszczędzania za I półrocze 1949 r. i dotychczasowych, niezupełnych jeszcze danych za III kwartał Rada Ministrów stwierdza, co następuje:

Wyniki finansowe realizacji planu oszczędnościowego w trzech kwartałach wyrażają się kwotą 120,4 mld. zł., co stanowi 110% zadania rocznego (w tym w pierwszym półroczu — kwotę 81,5 mld. zł., co stanowiło 74,5% zadania rocznego).

Suma osiągniętych oszczędności nie obejmuje sum zaoszczędzonych w toku wykonywania planu inwestycyjnego, ponieważ będą one możliwe do obliczenia dopiero po zakończeniu roku inwestycyjnego.

W poszczególnych gałęziach gospodarki narodowej osiągnięto w wykonaniu planu oszczędnościowego następujące wyniki:

1) w przedsiębiorstwach państwowych i państwowo-spółdzielczych, podległych:

- ministerstwom: Górnictwa i Energetyki, Przemysłu Lekkiego, Ciężkiego, Rolnego i Spożywczego w I półroczu — 49,3 mld. zł., t. j. 97% zadania rocznego, a w trzech kwartałach 70,9 mld. zł., co stanowi 139% zadania rocznego;
- ministerstwom: Handlu Wewnętrznego i Zagranicznego w I półroczu — 6,5 mld. zł., t. j. 67% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 9,3 mld. zł., co stanowi 96% zadania rocznego;
- ministerstwom: Komunikacji, Żeglugi, Poczty i Telegrafów w I półroczu — 7,8 mld. zł., t. j. 53% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 12,1 mld. zł., co stanowi 81% zadania rocznego;
- ministerstwom: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Leśnictwa w I półroczu — 3,2 mld. zł., t. j. 47% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 6,9 mld. zł., co stanowi 103% zadania rocznego;
- pozostałym resortom w I półroczu — 0,94 mld. zł., t. j. 44% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 1,8 mld. zł., co stanowi 84% zadania rocznego;

2) w spółdzielniach i centralach spółdzielczych w I półroczu — 4,3 mld. zł., t. j. 64% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 5,6 mld. zł., co stanowi 83% zadania rocznego;

3) w administracji państwowej i gospodarce samorządu terytorialnego w I półroczu — 7,4 mld. zł., t. j. 50% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 11,2 mld. zł., co stanowi 75,7% zadania rocznego;

4) w ubezpieczeniach społecznych, osobowych i rzeczowych, bankach, oraz instytucjach społecznych w I półroczu — 2,1 mld. zł., t. j. 62% zadania rocznego, a w trzech kwartałach — 2,6 mld. zł., co stanowi 76% zadania rocznego.

III.

O wykonaniu, a także — w wielu dziedzinach — o przekroczeniu w poważnym odsetku zadań oszczędnościowych w ciągu trzech kwartałów 1949 r. zadecydował ten sam czynnik, który stał się podstawą zwycięskiego wykonania Trzyletniego Planu Odbudowy, a mianowicie umacniająca się coraz bardziej w klasie robotniczej socjalistyczny stosunek do pracy, wyzwalający twórczą energię i inicjatywę tej klasy.

Apel Krajowej Narady Oszczędnościowej znalazł gorący oddźwięk wśród mas pracujących z klasą robotniczą na czele. Ruch współzawodnictwa pogłębił się, wzbogacił i objął również zagadnienie oszczędności oraz walki z marnotrawstwem. Walka o oszczędność, włączona w krag socjalistycznego współzawodnictwa pracy, stworzyła obok mistrzów ilości i jakości nową kategorię przodowników pracy — mistrzów oszczędności.

W ostatnich tygodniach twórcza energia polskiej klasy robotniczej przejawiała się w nowych momentach, stanowiących ceną i doniosłą inicjatywę w dziedzinie planowego systemu oszczędzania, oznaczających powstanie nowych, wyższych form oszczędzania.

Tokarz Państwowych Zakładów Optycznych w Warszawie, ob. Jan Walaszczyk zaproponował wprowadzenie indywidualnych książeczek, w których zapisywane być powinny sumy oszczędności, osiągniętych przez danego robotnika dzięki jego pracy, pomysłowości i inicjatywie. Pozwoli to — jak słusznie pisał ob. Walaszczyk do Rady Zakładowej P. Z. O. w Warszawie — „wiedzieć każdego dnia, w końcu każdego miesiąca, ile zaoszczędziliśmy dla naszego zakładu, to znaczy dla Polski Ludowej”.

Zalogi sześciu hut śląskich („Batory”, „Florian”, „Baldon”, „Jedność”, „Małapanew” i „Ferrum”), należących do Zjednoczenia Hajduckiego, opierając się na bogatym doświadczeniu hutników radzieckich wysunęły hasło pogłębienia walki o oszczędność przez przedterminową spłatę kredytów bankowych i zobowiązań oraz wszechstronne przyspieszenie obrotu środków obrotowych. Zakłady Zjednoczenia Hajduckiego przyjęły na siebie konkretne zobowiązania do przedterminowej spłaty należności jeszcze w 1949 r.

Inicjatywa Jana Walaszczyka oraz zobowiązania przyjęte przez Hajduckie Zakłady zasługują na wszechstronne poparcie, ujęcie w system i rozpowszechnienie w innych zakładach pracy.

Podnieść też należy, że przedsięwzięte zostały przez Rząd środki realizacji systemu oszczędności przez:

- reorganizację resortów gospodarczych w celu usprawnienia kierownictwa;
- reorganizację wielu dziedzin gałęzi gospodarki narodowej w celu rozszerzenia zasad rozrachunku gospodarczego;
- reorganizację zaopatrzenia;
- zaostrzenie kontroli i warunków jakości produkcji;
- organizację wykorzystania odpadków;
- organizację upłynnienia remanentów;
- zabezpieczenie oszczędnej gospodarki drewnem, żelazem i energią elektryczną;
- rozszerzenie nowego jednolitego planu kont;
- oszczędności budżetowe i dewizowe;
- racjonalizację gospodarki samochodowej;
- ulepszenie projektowania w inwestycjach;
- stworzenie jednolitego systemu służb inwestycyjnych;
- reorganizację sprawy norm i standartów;
- ulepszenie form popierania i rozwoju wynalazczości i racjonalizacji pracowniczej.

IV.

Analiza wykonania zadań oszczędnościowych za trzy kwartały 1949 r. świadczy jednak również o tym, że w realizacji systemu oszczędzania są jeszcze poważne braki i niedociągnięcia.

W pewnych przypadkach stosunkowo wysokie rezultaty finansowe nie były wynikiem równie wielkiego wysiłku na odcinku likwidacji nieoszczędnej gospodarki, lecz raczej — niedostatecznie ścisłych planów, tających w sobie zbyt wielkie rezerwy.

Kontrola pełnej realności finansowych rezultatów utrudniana jest niejednokrotnie zupełnym lub częściowym brakiem wskaźników ekonomiczno-technicznych. Niedostatecznie silne i skuteczne są finansowe metody zapobiegania marnotrawstwu i nieoszczędnej gospodarce, zwłaszcza na odcinku zapobieżenia gromadzeniu się zbędnych remanentów, na które to zagadnienie w I półroczu 1949 roku nie był położony dostatecznie silny nacisk.

Ponadto kontrola wykonania zadań oszczędnościowych świadczy o tym, że w sposobie realizacji planowego systemu oszczędzania oraz środkach skutecznej kontroli wykonania zadań oszczędnościowych zachodzą między poszczególnymi dziedzinami życia gospodarczego i administracji publicznej poważne różnice.

W większości państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych oraz gospodarce leśnej oparto planowy system oszczędzania o wskaźniki ekonomiczno-techniczne i osiągnięto pozytywne i możliwe do skontrolowania efekty, dzięki systemowi narad wytwórczych i mobilizacji załóg do wykonania konkretnych zadań. Natomiast w państwowych gospodarstwach rolnych tylko niektóre zespoły podeszły w analogiczny sposób do zadań oszczędnościowych, podczas gdy większość z nich zadań oszczędnościowych nie potrafiła należycie postawić, skonkretyzować, a tym mniej wykonać.

Osiągnięcia oszczędnościowe w handlu państwowym oraz przedsiębiorstwach spółdzielczych są niedostateczne. W poważnej większości tych przedsiębiorstw zadania te nie objęły całości działalności gospodarczej, nie były dostatecznie skonkretyzowane, ani też oparte o możliwe do skontrolowania wskaźniki.

Wyniki finansowe administracji państwowej nie w pełni świadczą o postępie w usprawnieniu działalności administracyjnej i spożycia zbiorowego, lecz były częściowo rezultatem mechanicznej redukcji budżetu, dokonanej

centralnie przez organa finansowo-budżetowe. W samorządzie terytorialnym niski stopień wykonania budżetów w I półroczu 1949 r. świadczy raczej o niepełnym wykonaniu planu rzeczowego niż o osiągnięciach oszczędnościowych.

Nie wykonano należycie dyrektywy o redukcji zbędnych etatów osobowych. Wiele instytucji społecznych nie wprowadziło w ogóle planowego systemu oszczędzania w I półroczu b. r.

Nie zostały doszczętnie wyplenione przejawy niewłaściwego, biurokratycznego, karygodnego nieraz stosunku do zagadnienia wynalazczości i racjonalizacji robotniczej.

Liberalizm przejawiał się w tolerowaniu ujawnionych faktów nieoszczędności i marnotrawnego obchodzenia się z własnością socjalistyczną.

Nie zostały całkowicie usunięte przejawy biurokratycznego i formalnego odnoszenia się do zadań oszczędnościowych. Kierownictwo administracyjne często nie potrafiło pokierować walką o oszczędność, ani też uogólnić w należyty sposób doświadczeń poszczególnych zespołów pracy i jednostek.

Zadania oszczędnościowe w wielu przypadkach nie były dostatecznie skonkretyzowane ani ujęte w sposób zrozumiały dla człowieka pracy, mobilizujący go do wykonania zadań i umożliwiający załodze kontrolę wyników.

Zapowiedziany w uchwale Rady Ministrów system nagród dla osób, które wyróżniły się w organizacji i wykonaniu zadań oszczędnościowych wyjątkowo skuteczną pracą, nie został dotąd wprowadzony w życie.

Wszystkie te okoliczności świadczą również o tym, że w walce o realizację zadań oszczędnościowych pozostawały na wielu odcinkach naszego życia gospodarczego niewykorzystane możliwości wprowadzenia rozszerzenia i pogłębienia systemu oszczędzania.

V.

Ocena osiągnięć i braków w realizacji planowego systemu oszczędzania pozwala stwierdzić, iż uwaga klasy robotniczej, mas pracujących, kierownictwa resortów, organizacji i zakładów powinna skupić się na przezwyciężeniu tych braków, a także objąć nowe kierunki w celu rozszerzenia i pogłębienia planowego systemu oszczędzania. W tym celu należy:

1) W przedsiębiorstwach uspołecznionych stale zwiększać szybkość obiegu środków obrotowych. Poprzez likwidację nadmiernych i zbędnych rezerw surowców i materiałów, przez usprawnienie organizacji zaopatrzenia, rewizję norm zapasów materiałów, przez skracanie cyklu produkcji i obrotu towarowego, zmniejszać własne środki obrotowe i — wzorem Hajduckich Zakładów — przedterminowo spłacać kredyty i zobowiązania;

2) Wysiłki racjonalizatorskie, nowatorskie i oszczędnościowe zespołów pracy i poszczególnych jednostek otoczyć wszechstronną opieką i zapewnić tym poczynaniom pełną pomoc ze strony kierownictwa technicznego i administracyjnego. Wszelkie próby przeciwstawiania się temu ruchowi, biurokratyczne i bezduszne, a często świadomie szkodliwe ustosunkowanie się do tej inicjatywy klasy robotniczej i inteligencji technicznej — karać za całą surowością prawa.

3) Likwidować wszelkie przejawy marnotrawstwa w zużyciu surowców i materiałów, przede wszystkim deficytowych, przez rewizję norm zużycia i metod wytwórczości. Przystąpić do niezwłocznej realizacji uchwał Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów o oszczędności w gospodarce drewnem i żelazem, zwłaszcza w budownictwie; przyspieszyć zastosowanie tworzyw i materiałów zastępczych, wykorzystanie masowych odpadków i oszczędności w opakowaniach; rozszerzać obowiązującą standardyzację i normalizację.

4) Rozbudować system wskaźników ekonomiczno-technicznych nie tylko w przedsiębiorstwach, lecz również i w odniesieniu do czynności o charakterze administracyjnym.

5) Pogłębić i rozszerzyć rozrachunek gospodarczy we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej, przenosząc go na funkcjonowanie wszystkich, nawet najniższych komórek organizacyjnych produkcji i obrotu.

6) Bezwzględnie walczyć przeciw próbom mydlenia oczu osiągnięciami opartymi na zaniżonych planach, niewykonywanych należycie wszystkich możliwości zakładu.

7) Ogół pracowników zakładu lub urzędu w sposób dostępny systematycznie informować o realizacji uchwał i zobowiązań oszczędnościowych, o wynikach planowego systemu oszczędzania, o zastosowanych środkach i napotykanym trudnościach.

8) Przebudować system sprawozdawczości z realizacji zadań oszczędnościowych, celem objęcia nią wszystkich konkretnych, wymierzalnych i świadomych realizowanych

zadań, przy jednoczesnym eliminowaniu mechanicznych, ogólnikowych, pozbawionych treści społeczno-gospodarczej obliczeń i zestawień.

VI.

Wyciągając konsekwencje z dotychczasowego przebiegu realizacji planowych zadań oszczędnościowych oraz dla zapewnienia sprawnego wykonania postanowień niniejszej uchwały, Rada Ministrów zobowiązuje:

1) Władze Nadzędne przedsiębiorstw, urzędów, instytucji i organizacji, które przyjęte zadania oszczędnościowe w trzech kwartałach 1949 r. wykonały w pełni zgodnie z postanowieniami i duchem uchwały Rady Ministrów z dnia 19.II. 1949 r., które zastosowały celowe metody pracy, skuteczny system kontroli, terminową sprawozdawczość, albo też zainicjowały przyjęcie przez innych i należyte wykonanie zadań oszczędnościowych —

do przedłożenia Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w terminie do dnia 5 stycznia 1950 r. wniosków o wyróżnienie tych przedsiębiorstw, urzędów, instytucji i organizacji oraz o przyznanie nagród osobom, które swą pracą w sposób szczególnie przyczyniły się do tych osiągnięć.

2) Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego —

do przedłożenia do dnia 5 stycznia 1950 r. Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów do uchwalenia projektu systemu premiowania osiągnięć, o których mowa w p. 1.

3) Władze Nadzędne przedsiębiorstw, urzędów, instytucji i organizacji, które bezzasadnie nie przystąpiły do wprowadzenia i realizacji planowego systemu oszczędzania, albo nie wykonały przyjętych zadań —

do przeprowadzenia dochodzenia i wyciągnięcia właściwych konsekwencji w stosunku do odpowiedzialnych za ten stan rzeczy osób oraz do powołania Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w terminie do dnia 5 stycznia 1950 r. o wydanych w tej mierze zarządzeniach.

4) Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Skarbu —

po zasięgnięciu opinii C.R.Z.Z. do przedstawienia w terminie do dnia 15 stycznia 1950 r. Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów projektu uchwały o wykorzystaniu inicjatywy Jana Wałaszczyka w sprawie indywidualnych książeczek oszczędnościowych dla przodowników pracy i mistrzów oszczędności.

5) Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Skarbu —

do wydania w terminie do dnia 15 stycznia 1950 r. zarządzeń i instrukcji, przyspieszających na podstawie dotychczasowych doświadczeń planową szybkość obiegu środków obrotowych.

6) Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Sprawiedliwości —

do wniesienia na Radę Ministrów w terminie do dnia 15 stycznia 1950 r. projektu ustawy o wynalazkach i usprawnieniach pracowniczych, zawierającego również surowe sankcje karne za biurokratyczno-bezduszne hamowanie i tłumienie wynalazczości i racjonalizacji.

7) Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i wszystkich ministrów —

do przedsięwzięcia wszelkich innych kroków, niezbędnych do pełnego wykonania i przekroczenia wykonania zadań, ustalonych na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r., a w szczególności w celu realizacji postanowień rozdziału V niniejszej uchwały i zabezpieczenia, iż system oszczędzania przyjęty będzie za podstawę wszystkich planów i budżetów na 1950 r. i lata następne.

VII.

Rada Ministrów jest przekonana, iż skuteczne wykonanie i przewyższenie zadań oszczędnościowych 1949 roku stanowić będzie trwałą zdobycz polskiej gospodarki narodowej. Oznaczać ono będzie ugruntowanie wśród klasy robotniczej i mas pracujących świadomości, że walka o oszczędność jest jedną z najskuteczniejszych form ochrony socjalistycznej własności, która stanowi podstawę socjalistycznej gospodarki.

Skuteczne wykonanie i przekroczenie zadań oszczędnościowych w 1949 r. stworzy dogodną pozycję wyjściową dla wykonywania Planu Sześcioletniego. Zapewni ono, że zainicjowany w 1949 r. system oszczędzania przekształci się w trwały system leżący u podstaw gospodarki socjalistycznej, w żelazne prawo tej gospodarki, szczególnie ważne w okresie olbrzymich zadań Sześcioletniego Planu Rozwoju i Przebudowy Gospodarczej Polski.

PREZES RADY MINISTRÓW

Józef Cyrankiewicz